

BİLİNMEYEN BİR 16. YÜZYIL ŞAİRİ: DÎDÂRÎ (doğ.??/?? – öl.??/??) VE GAZELLERİ

Dr. Öğr. Üyesi Yılmaz TOP*

Öz: Klasik Türk şiiri ürünlerinin derlendiği şiir mecmuaları üzerinde yapılan her yeni çalışma, biyografik kaynaklardan haklarında herhangi bir bilgi edinemediğimiz nice şairin gün yüzüne çıkmasına imkân vermektedir. Bu doğrultuda; hayatlarına dair neredeyse hiçbir şey bilmediğimiz şairlerin şiir mecmualarından derlenen şiirleri sayesinde bu şairlerin varlığından haberdar olmamız ve bu şairlerin Klasik Türk şiirindeki konumlarını tayin edebilmemiz mümkün olabilmektedir. Bir şiir mecmuasında derlenen 7 gazeli ve *Pervâne Bey Mecmûası*'nda bulunan bir nazire gazeli dışında hakkında neredeyse hiçbir bilgiye sahip olmadığımız Dîdârî (doğ. ??/?? - öl. ??/??) de şiir mecmuaları vasıtasıyla tanıştığımız şairlerden biridir.

Bu çalışmada; -varsa- divanı günümüze ulaşmamış olan Dîdârî'nin, Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi Yazma Başlıklar 5879 numarada kayıtlı şiir mecmuasındaki 7 ve *Pervâne Bey Mecmûası*'ndaki 1 nazire gazeli yapı, ahenk, dil, üslup ve muhteva özellikleri bakımından incelenerek şairin 16. yüzyılda Klasik şiir sahasındaki yeri tespit edilmeye çalışılmıştır. Buna ek olarak Dîdârî'nin söz konusu 8 gazeli çeviri yazılı metin hâlinde, günümüz Türkçesiyle düzyazıya da aktararak bir araya getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dîdârî, Gazel, Klasik Türk Şiiri, 16. Yüzyıl, Yazma Başlıklar 5879.

AN UNKNOWN 16TH CENTURY POET: DÎDÂRÎ (born.??/?? – death.??/??) AND HIS GHAZELS

Abstract: Every new study on poetry journals that compile Classical Turkish poetry products enables the clarification of many poets about whom we could not obtain any information from biographical sources. In this direction; due to the poems compiled from poetry journals of poets, whose lives we know almost nothing about, we are aware of the existence of these poets and it is possible to determine the positions of these poets in Classical Turkish poetry. Dîdârî is one of the poets that we have met through poetry journals, about which we have almost no information except 7 ghazels compiled in a poetry magazine and a nazire ghazel in *Pervane Bey Magazine*.

In this study; it was tried to determine the place of Dîdârî, whose divan has not survive to the present day, in the field of Classical poetry in the 16th century by examining the structure, harmony, language, style and content features of Dîdârî's ghazels, 7 in the poetry magazine registered in Süleymaniye Manuscript Library Writing Donations No. 5879 and 1 in the *Pervane Bey Magazine*. In addition to this, the 8 ghazels of Dîdârî were brought together in the form of a translated text, translating into prose in modern Turkish.

Keywords: Dîdârî, Ghazel, Classical Turkish Poetry, 16th Century, Manuscript Donations 5879.

Giriş

* Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü ORCID ID: 0000-0002-8576-4397

Farklı yüzyıllardaki şairlerin türlü nazım şekillerinde kaleme aldıkları şiirlerin genellikle belli bir düzen ve sıra gözetilmeden bir araya getirilmesiyle meydana getirilen şiir mecmuaları, - başta derleyicilerinin zevki olmak üzere- Klasik Türk şiirinin çatısı altındaki edebî tercih ve beğenileri tespit etmemizi sağlayan çok önemli birikimlerdir. Bu tespite imkân sağlamalarının yanı sıra, bu mecmualarda derlenen şiirler, biyografik kaynaklarda haklarında detaylı bilgi sunulmayan ya da ismi/mahlası bu kaynaklara hiç geçmemiş, dolayısıyla unutulmuş şairlerin hayatlarına dair önemli malumatlara ulaşmamızı ve dolayısıyla onların Klasik şiirimizdeki konumlarını belirleyebilmemizi sağlamaktadır. Bu yönüyle şiir mecmuaları, Klasik şiirimizin şair ve şiir birikimine ciddi katkılarda bulunarak adı bilinen veya bilinmeyen/unutulmuş şairlerin edebî kişilikleri üzerinde sağlıklı değerlendirmelerde bulunabilmemizi mümkün kılmaktadır (Köksal 2012: 88-90).

Şiir mecmuaları üzerinde yapılan okuma ve inceleme çalışmaları sayesinde, şimdiye kadar haklarında biyografik kaynaklardan oldukça sınırlı sayıda malumat toplayabildiğimiz yeni yeni şair simaları, henüz tespit edilememiş divanlarından derlenen şiirleriyle her geçen gün karşımızda arzıendam etmektedirler. Bu şairler üzerinde yapılacak incelemeler, Klasik Türk şiirinin, altın çağını yaşadığı XVI. yüzyıldaki zengin ve olgun birikimini tam anlamıyla idrak edebilmemiz açısından da büyük önem taşımaktadır.

Bu doğrultuda bu çalışmada; -varsa- divanı günümüze ulaşmamış olan Dîdârî (doğ. ?/? - öl. ?/?)'nin, Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi Yazma Bağışlar 5879 numarada kayıtlı şiir mecmuasındaki 7 ve *Pervâne Bey Mecmûası*'ndaki 1 nazire gazeli çalışma konusu seçilmiş ve bu 8 gazelde görülen yapı, ahenk, dil, üslup ve muhteva özellikleri ele alınarak şairin 16. yüzyılda Klasik şiir dairesindeki yeri tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın ikinci kısmında ise Dîdârî'nin söz konusu 8 gazeli çeviri yazılı metin hâlinde, günümüz Türkçesiyle düzyazıya da aktarılarak bir araya getirilmiştir.

1. Dîdârî'nin 7 Gazelini İhtiva Eden Şiir Mecmuası Nüshası

İçerisinde, bu çalışmada tanıtılan 7 gazelin de yer aldığı *Mecmû'a-i Eş'âr* adlı yazma, Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar 5879 numarada kayıtlıdır. 191 varaklık nüsha; kahverengi, iç kısmı ebru kaplamalı, gömme şemseli ve oldukça yıpranmış meşin bir ciltte harekeli nesih hatla yazılmıştır. Her sayfasında 9 satır bulunan nüsha 200x70 mm, 135x43 mm ölçülerindedir. Şiirler sayfalara mail düzende yerleştirilmiştir. Cetveller ve başlıklar kırmızı mürekkeplidir. Nüsha sonradan numaralandırılmıştır. 191 varaklık mecmuanın başında olduğu

gibi iç ve son kısımlarında da azımsanmayacak sayıda yaprağın kopmuş olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca mevcut varakların sıralanışında da birtakım dağınıklıklar söz konusudur. Bu mecmuanın, Dîdârî'nin 7 gazelinin de yer aldığı 98^a-192^a aralığı üzerinde İsmail Gerçek bir yüksek lisans tezi hazırlamıştır (2015).

Eserin 1^a yüzünün hemen başında, Nesîmî'nin bir gazelinin son üç beyti yer almaktadır. Bu da yazmanın baş kısmında kopmuş varak veya varaklar olduğunu göstermektedir. 1^a yüzündeki ilk beyit şöyledir:

*Girem Beytü'l-Harâm içre kılam tâ secde bâbından
Beni şol müdde'î sanur ıragam ya'nî tapuñdan*

Eserin sonunda yani 191^b yüzünde herhangi bir istinsah kaydı bulunmamaktadır. Bu yüzde; aralarında Nesîmî, Şeyhî, Ahmed, Nizâmî, 'Adnî, Zamânî, Hafî ve Resmî gibi şairlerin adlarının ve bu adların hemen altında da kırmızı mürekkeple, muhtemelen bu şairlerin mecmuada yer alan şiirlerinin sayısının yerleştirildiği bir tablo bulunmaktadır. Bu fihristin hemen üzerinde de kurşun kalemle "Ümmi Sinân Hazretleri" yazılıdır. Eserin 191^a yüzünde mecmua, Dîdârî'nin şu makta beytiyle sona ermektedir:

Bülbüli zârını ol gül diñlemez Dîdârî âh

Gülşende küyünüñ her lahza bucagın öğredür

2. Dîdârî'nin Hayatı Hakkında Bilinenler

Dîdârî hakkında tezkirelerde ve biyografik kaynaklarda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Onun hayatı ile ilgili bilgi alma noktasında henüz elimizde bulunan yegâne vasıta, Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi Yazma Bağışlar 5879 numarada kayıtlı şiir mecmuasındaki 7 ve *Pervâne Bey Mecmûası*'ndaki 1 nazire gazelden ibarettir. Dîdârî'nin; Kanunî devri şairlerinden Selîkî (doğ. ??/? - öl. ??/?)'nin (Köksal, 2013),

Tenümden oklaruñ zahmından aksa n'ola kan yir yir

Ciger hûn olmuş idi yol bulup oldı revân yir yir

matlı 7 beyitlik gazeline (Gıynaş, 2013, 1201-1202) nazire olarak kaleme aldığı 5 beyitlik gazelin (G 8) XVI. yüzyılda derlenmiş olan *Pervâne Bey Mecmûası*'nda yer alması göz

önünde bulundurulduğunda onun bir XVI. yüzyıl şairi olduğunu söylemek mümkündür. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*'nde "Dîdârî" maddesini kaleme alan Yunus Kaplan da hem Dîdârî'nin nazire gazelinin dayandığı zemin şiirin Selkî'ye ait olması hem de bu şiirin *Pervâne Bey Mecmûası*'nda karşımıza çıkmasından hareketle onun, XVI. yüzyıl şairlerinden biri olduğunun anlaşıldığını belirtmektedir (2015). Dîdârî'nin, bu çalışmada ele alınan 7 gazelinin (*Mecmû'a-i Eş'âr*, [t.y.], 187^a-191^a) yer aldığı, Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar 5879 numarada kayıtlı *Mecmû'a-i Eş'âr* adlı yazmada ağırlıklı olarak XIV, XV ve XVI. yüzyıl şairlerinin şiirlerinin derlenmiş olması da onu XV. yüzyılın ikinci yarısı ile XVI. yüzyılın ilk yarısı arasında ömür süren şairlerden biri olarak kabul etmemizi mümkün kılmaktadır.

3. Dîdârî'nin Gazellerinde Dil ve Üslup Özellikleri

Dîdârî'nin, bu çalışmada bir araya getirilen 8 gazelinde gözlenen en belirgin üslup özelliği, bu şiirlerin oldukça akıcı, açık, rahat ve canlı bir söyleyişe sahip olmalarıdır. Gazellerin büyük bölümünde şairin, dili ağırlaştıran terkipli yapılardan olabildiğince kaçınma eğiliminde olduğu dikkat çekmektedir. Bu çalışmada bir araya getirilen 8 gazelinde Dîdârî'nin, iki kelimelik Farsça tamlamalardan 17 kez yararlanırken üç ya da dört kelimelik terkip kullanmayı tercih etmediği tespit edilmiştir. Bu doğrultuda Dîdârî'nin gazellerinde, herhangi bir terkip içermeyen azımsanmayacak sayıda beyitle karşılaşmak mümkündür. Aşağıdaki beyitlerde şairin herhangi bir tamlamadan yararlanmadığı ve bu yönüyle her bir beytin kolayca söylenivermiş olma izlenimi taşıdığı görülmektedir:

Bâd-ile hem-dem olupdur yok karârı zülfüñüñ

Bu hevâlarda bu gönülüm oldı yârı zülfüñüñ (G 2/1)¹

Didüm vasla irür hasretde kaldum

Didi kodum uyursuñ düş görürsuñ (G 3/2)

*Karşuña geldi didüm **Dîdârî** dîdâruñ görüp*

Didi gönülüm(i) açıla bir lahza seyrân eylesün (G 4/5)

¹ İncelemede örnek olarak verilen beyitlerin yerlerinin gösterilmesinde G gazeli; ilk rakam, örnek beytin içerisinde yer aldığı, çeviri yazılı metindeki gazelin numarasını; ikinci rakam ise örnek beytin ilgili gazeldeki numarasını karşılamaktadır.

Lutf-ile 'âşıklara cânâ vefâlar eyle kim

Her kişininüñ dünyede devri zamânı söylenür (G 6/4)

Dîdârî'nin gazellerinde, edebî sanatları ön planda tutmadan sade ve külfetsiz bir tarzda inşa edilen beyitler hemen karşımıza çıkabilmektedir. Şairin tasannu endişesi taşımadan oluşturduğu beyitler için şu örnekler verilebilir:

Varup karşımda gayr-ile yürürsün

Beni fûrkatler-ile öldürürsün (G 3/1)

Virmesün dil 'âşık-ı sâdık yalancı dil-bere

'Ahdini gözler güzel(ler)le 'ahd [ü] peymân eylesün (G 4/4)

Baňa dirsın söz[i] kim vahşet idersin yine âh

Gel e oran-ile söyle bu yalanı azacuk (G 5/3)

Lutf-ile 'âşıklara cânâ vefâlar eyle kim

Her kişininüñ dünyede devri zamânı söylenür (G 6/4)

Dîdârî'nin gazellerinin neredeyse tamamında âşıkane ve rindâne söyleyişin hâkim olduğu görülmektedir. Bu gazellerde, büyüleyici güzelliğiyle âşıklarının aklını başından alan sevgilinin yanı sıra aklını, gönlünü ve sabrını aşka teslim ederek vuslat beklentisiyle yanıp tutuşan, sevgiliye yakın olma bahtına erişen rakipleri (gayr/nâ-dân) kıskanan âşık kimliğinin ele alındığı görülmektedir. Dîdârî'nin, geleneğin çizdiği âşıklık hâllerini yoğun bir şekilde işlediği gazellerini yer yer şuhane edalı sesleniş ve taleplerle renklendirmekten de geri durmadığını söylemek mümkündür:

İrişince dûstum dergâhuña

'İşkuña şevk-ile yârân olayın (G 1/4)

Murg-ı dil görüp beñiñ tolaşa n'ola zülfün[e]

Her taraftan anca 'ankâlar şikârı zülfünüñ (G 2/2)

Varup karşımda gayr-ile yürürsün

Beni fûrkatler-ile öldürürsün (G 3/1)

*Virüp [bû] bir şemme zülfünden sabâya
Bu gönülüm ol hevâya uçurursuñ (G 3/3)*

*Câm-ı 'ışk bezm-i safâda yine devrân eylesün
Dem-be-dem 'âşıklarun nûş-ile cûşân eylesün (G 4/1)*

*Didüm emdür maña ol gonca dehâni azacuk
Didi sabr eyle iñen olma cânı azacuk (G 5/1)*

*Baña dirsîñ söz[i] kim vahşet idersîñ yine âh
Gel e oran-ile söyle bu yalanı azacuk (G 5/3)*

Sevdüğümden gayrı ol şâh-ı cihâna n'eyledüm

Hışm ider görse beni bir bir dehâni söylenür (G 6/3)

Âh kim nâ-ehle yârüm râh-ı bâgın öğredür

N'eylerem gülzârına nâ-dân ayagın öğredür (G 7/1)

Pârelerse gamzesiyle sîneñi sâhir gözi

Mest merdümdür ki 'âşıkda bıçağın öğredür (G 7/4)

Dîdârî'nin, şiirini güzelleştirerek çekici kılma noktasında, âşıklık hâllerinden dem vuran âşığın dilinden sevgilinin eşsiz güzelliğini övmeyi öne çıkardığı aşağıdaki beyit, âşıkane söyleyişin onun şairlik tabiatını besleyen temel bir anlatım özelliği olduğunu ortaya koymaktadır:

Medhüñi Dîdâriyem tekrâr idüp

Vasf-ı vechüñle hoş-elhân olayın (G 1/5)

Dîdârî'nin, şiirin çağrışım ağını genişleten, anlatımı daha etkili kılan ve sözü nükteye taşımaya yardımcı olan deyimlerden ve halk söyleyişlerinden azımsanmayacak derecede yararlandığı görülmektedir. Bu doğrultuda onun, konuşma dilinin renkli ifadeleriyle şiir diline mahallî, canlı ve samimi bir eda kazandırmaya çalıştığı rahatlıkla söylenebilir. Şairin, tespit

edebildiğimiz gazellerinde kullandığı deyimler ve halk söyleyişleri aşağıda alfabetik sıra gözetilerek sıralanmıştır:

- ahdini gözlemek** (sözünü tutmak) (G 4/4)
aklını müşevveş eylemek (kafasını karıştırmak) (G 2/3)
ayağını öğretmek (ayağını alıştırmak) (G 7/1)
cânı azacuk (olmak)² (G 5/1)
cânını (yolunda) teslim eylemek (G 1/3)
dâmeni elinden koyma(ma)k (eteğinden el çekmemek) (G 5/5)
dil vermek (gönül vermek) (G 4/4)
dilinden düşmemek (G 6/5)
dünyadan göçmek (G 1/2)
fikrinin cem'iyeti dağılmak (aklı karışmak) (G 2/3)
gönlü açılmak (G 4/5)
gönlü uç(ur)mak (aşka tutulmak; gönlü aşka salmak) (G 3/3)
gözünü ırmamak (gözünü ayırmamak) (G 4/2)
kuş dilince (G 6/1)
(yolunda) hâk-ile yeksân olmak (G 1/3)
(yoluna) yüz sürmek (G 3/4)
yüz çevirme(me)k (G 3/5)

Dîdârî, aşağıdaki beyitte atasözlerinin veciz tabiatından ve anlatım gücünden istifade etmiştir:

Nâ-ehle aslâ kader gülmez bu meseldür dûstum

Yig durur terk agdugından ol ki agın öğredür (G 7/3)

Dîdârî'nin gazellerinde karşılaştığımız “*yarag*” (G 1/2), “*irürmek*” (G 3/2), “*ırmamak*” (G 4/2), “*iñen*” (G 5/1), “*oran*” (G 5/3), “*delim*” (G 6/5) ve “*yab yab*” (G 7/2) gibi arkaik kelimeler, şairin yetiştiği edebî dönemin dil özelliklerini yansıtmaktadır.

Dîdârî'nin, gazellerinde hitap etme tarzından önemli ölçüde yararlanmış olduğu dikkat çekmektedir. Bu noktada bilhassa dedim-dedili söyleşme kalıbıyla³ karşılıklı konuşma havası kazandırılmış beyitler için aşağıdaki örnekleri vermek mümkündür:

² Bu deyim, XVI. yüzyıl şairlerinden Emrî'nin (öl. 983/1575) bir gazelinin matla beytinde şöyle yer almaktadır:

Didüm işte yoluña biñ cânım

Azacuk cânlu didi cânânum (Saraç, [t.y.], 180)

³ Bu söyleşme kalıbına dayanarak sorulu cevaplı, karşılıklı konuşma biçiminde yazılmış şiirlere Klasik Türk şiirinde “mürâca‘a şiir” denmektedir. Bu tarz şiirler için muhavereli şiir, müşâ‘are ve münâzara terimlerinin kullanıldığı da görülür. Halk şiirinde bu tarz şiirler “dedim-dedili şiir” olarak isimlendirilir. Bu şiirlerde dedim-dedi ifadeleri çoğunlukla düzenli bir şekilde şiire yerleştirilirken bazen de şiirin herhangi bir yerinde karşımıza

Didüm vasla irür hasretde kaldum

Didi kodum uyursuñ düş görürsün (G 3/2)

Karşuña geldi didüm Dîdârî dîdâruñ görüp

Didi gönüm(i) açıla bir lahza seyrân eylesün (G 4/5)

Didüm emdür maña ol gonca dehâni azacuk

Didi sabr eyle iñen olma cânı azacuk (G 5/1)

4. Dîdârî'nin Gazellerinde Yapı ve Ahenk Özellikleri

Dîdârî'nin bu çalışmada tanıtılan 8 gazelinin hepsi Türkçe kaleme alınmıştır. Bu gazellerin tamamı 5'er beyitlidir. Dîdârî'nin, Selikî (öl. ?)'nin 7 beyitlik zemin şiirini dahi 5 beyitle tanzir etme yoluna gittiği (G 8) görülmektedir.

Dîdârî, aruz veznini kendi şiirlerine uygulamada -her şairde karşılaşılabilecek imale ve zihaf lar, iki üç beyitte görülen vezin bozuklukları bir yana bırakılırsa- genel itibarıyla başarılıdır. O, gazellerinde aruzun özellikle çok rağbet edilen vezinlerini kullanmıştır. Onun kullandığı bu vezinler ve kullanım sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 1: Dîdârî'nin 8 gazelinde kullanılan vezinler ve bu vezinlerin kullanılma sayısı

Vezin	Kullanılma Sayısı
<i>fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün</i>	4
<i>fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün</i>	1
<i>mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün</i>	1
<i>mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün</i>	1
<i>fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün</i>	1

Yukarıdaki tabloda tespit edilen kullanım sayıları Dîdârî'nin, gazellerinde ağırlıklı olarak remel bahrinin çok tercih edilen üç vezninden yararlandığını ve ayrıca hezec bahrinin iki veznine de başvurduğunu göstermektedir. Dîdârî, gazellerinde genellikle mürdef kafiyeden yararlanmıştır. Onun tespit edilen 8 gazelinin 7'si mürdef kafiyeye sahiptir.

çıkabilmektedir. Klasik Türk şiirinde mürca'a'a şiirlere ağırlıklı olarak gazel, tuyuğ ve rubailerde rastlanmaktadır (Alıcı, 2002, 1).

Şiirde ses akışı ve ahenk bakımından olduğu kadar anlam bütünlüğünü tesis etmek amacıyla beyitler arasındaki ilginin kurulması açısından da önem taşıyan rediften Klasik şiir geleneğinde şairler sıkça yararlanmışlardır. Dîdârî de 8 gazelinin hepsinde redif kullanmıştır. Bu müreddef gazellerin 5'inde ek+kelime (-ı zülfüñüñ, -ân eylesün, -ı azacuk, -ı söylenür, -in öğredür), 1'inde bir kelime (olayın), 1'inde ikileme (yir yir) ve 1'inde iki ek (-ursuñ/-ürsüñ) hâlinde redif tercih edildiği görülmektedir.

Asonans ve aliterasyon, şiirde vezin ve kafiye ile temin edilen ahengi mısradaki ses akışı düzeyinde daha güçlü kılan söz sanatlarıdır. Dîdârî'nin, aynı ses ya da heceler mısradaki yinelenmesine dayanan bu söz sanatlarından beyitlerinde yararlanmaya çalıştığı dikkat çekmektedir. Aşağıdaki beyitlerde; a, m, d, n/ñ ve e seslerinin tekrarlanmasıyla gerçekleştirilen asonans ve aliterasyon örnekleri bulunmaktadır:

Murg-ı dil görüp beñiñ tolaşa n'ola zülfüñ[e]

Her tarafdān anca 'ankâlar şikârı zülfüñüñ (G 2/2)

Fikrümüñ cem'iyeti tağılmasun mı dem-be-dem

Eyledi 'aklum müşevveş târumârı zülfüñüñ (G 2/3)

Didüm vasla irür hasretde kaldum

Didi kodum uyursuñ düş görürsün (G 3/2)

Gözlerin dil ırmasun hikmetlerüñden dâ'imâ

Cânumı kudretlerüñ seyrân [u] hayrân eylesün (G 4/2)

Lezzet-i cândur dehânı zikri ol şîrîn-femüñ

Her dehenden dem-be-dem vasfı beyânı söylenür (G 6/2)

5. Dîdârî'nin Gazellerinde Muhteva Özellikleri

Dîdârî'nin tespit edilebilen gazellerinin hemen hepsinde, Klasik Türk şiirinde gazel sahasının ana kahramanı olarak değerlendirebileceğimiz âşık tipinin karakteristik tasvir ve tahlilleriyle karşılaşmak mümkündür. Bu doğrultuda o, sevgilinin yolunda canını teslim ederek

aşkın uğrunda toprak olmayı dileyen, sevgilinin kapısına erişinceye değin gönlü aşkının coşkusuyla dolup taşarak vuslat hayallerini canlı tutmaya çalışan (G 1); sevgilinin, büyüleyiciliğiyle tüm gönülleri avlamaya muktedir saçlarının tesiriyle akli başından giden (G 2); karşısına geçip rakiplerle (gayr) salınmayı tercih eden sevgiliden ayrı olmanın gamıyla ölecek hâle gelen, sevgiliye yönelttiği kavuşma çağrılarına hiçbir olumlu cevap alamayan, sevgilinin her türlü ilgisizlik tavırlarına rağmen onun yolundan asla yüz çevirmeyeceğini ve onun her buyruğunu yerine getirmeye hazır olduğunu beyan eden (G 3); gönlüne, kavuşma vaatlerini tutacak güzellere bağlanmayı salık veren (G 4); sevgiliye kavuşma emelinden bir an için bile vazgeçmeyen (G 5); sevgilinin vasıflarını dilinden hiç düşürmeyen ve her an onu anmayı canına lezzet bilen (G 6); sevgilinin, ehliyetsiz âşıklarının eşğine yakın tutmasından büyük üzüntü duyan (G 7); gönlünde yanıp duran aşk ateşinin şevkiyle her an kanlı gözyaşları döken bir âşığı gazellerinde konuşturmuştur.

6. Dîdârî'nin, Yazma Bağışlar 5879 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasında Bulunan 7 (Mecmû'a-i Eş'âr, [t.y.], 187^a-191^a) ve Pervâne Bey'in Mecmû'atü'n-nezâ'ir'inde Bulunan 1 Nazire Gazeli (G 8) (Gıynaş, 2013, 1207)

[187^a]⁴ [I. GAZEL]

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1 Arz kıl dîdârî⁵ hayrân olayın

Karşuña şevkuñla cüşân olayın

“*[Ey sevgili!] Yüzünü arz eyle [de] hayran olayım; senin karşında [yüzünün verdiği] şevkle coşup taşayım.*”

2 Yol yarağın kıлмаğ-ıçün düstum

Dünyeden göçince mihmân olayın

“*[Ey] dostum! Yol/Ahiret hazırlıklarını görmek için dünyadan göç edinceye değin misafir gibi yaşayayım.*”

3 Cānumı yoluñda teslîm eyleyüp

Hāk-ile [r]āhuñda yeksân olayın

⁴ Bu sayfa numaraları, gazellerin şiir mecmuasındaki yerini göstermektedir.

⁵ Bu kelime, yazmada şeklinde yazılmıştır.

“Canımı senin uğrunda teslim edip yolunda toprak olayım.”

4 İrişince dūstum dergāhuña

[187^b] ‘İşkuña şevk-ile yārān olayın

“[Ey] dostum! Senin kapına erişinceye değin aşkının verdiği şevkle birlikte hareket edeyim.”

5 Medhūñi Dîdārîyem⁶ tekrār idüp

Vaşf-ı vechūñle hoş-elhān olayın

“Ben Dîdārî olarak senin methini tekrarlayıp durayım; senin yüzünü vasfetmek suretiyle güzel ve tatlı konuşan bir şair olayım.”

[II. GAZEL]

fā’ilātün fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün

1 Bād-ile hem-dem olupdur yoķ karārı zūlfūñüñ

Bu hevālarda bu gönülüm oldı yārı zūlfūñüñ

“[Ey sevgili!] Senin rüzgârla sıkı fıki dost olmak suretiyle perişan bir vaziyet alan saçlarının toplanıp durması mümkün değildir; bu perişanlık ve hevesler etrafında gönülüm senin saçlarının tutkunu olmuştur.”

2 Murğ-ı dil görüp beñiñ tolaşa n’ola zūlfūñ[e]

Her tarafından anca ‘anķālar şikārı zūlfūñüñ

“[Ey sevgili!] Her taraftan o kadar Anka kuşu senin zūlfüne av olmuşken gönül kuşu senin benine kapılıp zūlfüne dolaşsa şaşılır mı?”

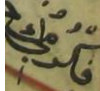
3 Fikrümüñ⁷ cem’iyyeti⁸ tağılmasun mı dem-be-dem

[188^a] Eyledi ‘aķlum müşevveş tārümārı zūlfūñüñ

“[Ey sevgili!] Senin saçlarının perişanlığı aklımı karmakarışık etti; [böyle iken] zihnim sürekli dağınık bir vaziyette bulunmasın da ne olsun?”

4 Her tarafından sāyeler şalmış gül-i ter üstine

⁶ Burada olduğu gibi, vezin gereği kısa okunması icap eden ünlüler italik gösterilmiştir.

⁷ Bu kelime, yazmada şeklinde yazılmıştır.

⁸ Bu kelime, yazmada şeklinde yazılmıştır.

Hüsnuñüñ gülzârı olmuş nevbahârı zülfüñüñ

“[Ey sevgili!] Senin, taze gül [yüzünün] üstüne her tarafta[n] gölgeler salmış olan saçlarının ilkbaharı, senin güzelliğinin gül bahçesi hâline gelmiştir.”

- 5 Karşuña⁹ Dîdârî¹⁰ vâlih nice hayrân olmasun
Lâle gonca dil tonanmış her diyârı zülfüñüñ

“[Ey sevgili!] Senin saçlarının her tarafı lale, gonca ve gönül[ler]le süslenmişken karşında Dîdârî nasıl hayran olmayıp şaşakalmasın?”

[III. GAZEL]

mefâ’îlün mefâ’îlün fe’ülün

- 1 Varup karşımda ğayr-ile yürürsün
Beni fürkatler-ile öldürürsün

“[Ey sevgili!] Karşımda yabancılarla/diğer âşıklarınla yürüyerek beni ayrılık dertleri içerisinde öldürürsün.”

- 2 Didüm vaşla irür hasretde kaldum

[188^b]

Didi kodum uyursuñ düş görürsün

“[Sevgiliye,] Hasret içerisinde kaldığımı ve kendisinden kavuşma talep ettiğimi söyledim. [Sevgili,] benim uyuyup düş görmekte olduğumu yani benim kendisine ancak rüyada erişebileceğimi söyledi.”

- 3 Virüp (bū) bir şemme zülfünden şabāya

Bu gönüm ol hevāya uçurursun

“[Ey sevgili!] Saçlarından saba rüzgârına küçük bir miktar koku verdiğinde [bile] bu gönümü o kokunun peşinde hevesle uçacak hâle getirirsin.”

- 4 Huzūruñ¹¹ var iy saç nesîmi

⁹ Bu kelime, yazmada şeklinde yazılmıştır.

¹⁰ Bu kelime (şairin mahlası), yazmada Dîdârî’ye ait gazellerin hepsinin makta beyitlerinde şeklinde yazılmıştır.

O servi gül yolına yüz sürürsün

“Ey sevgilinin saçlarında dolaşan nesim rüzgârı! O servi [boylu] gül [yüzlü sevgilinin] yoluna yüz sürmen sayesinde huzurun vardır.”

5 Târîkundan çevürmez yüz tütüpdür

Bu Dîdârîye her ne buyurursun

“[Ey sevgili!] Bu Dîdârî’ye her ne buyurursan o, her buyruğunu yerine getirmeye hazırdır; o senin yolundan [asla] yüz çevirmez.”

[IV. GAZEL]

fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün

1 Câm-ı ‘ışk bezm-i¹² şafâda yine devrân eylesün

[189^a]

Dem-be-dem ‘âşıkларуñ nûş-ile cûşân eylesün

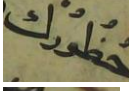
“[Ey sevgili!] Aşk kadehi zevk meclisinde yine elden ele dolaşsın, devretsin; senin âşıkların daima [bu aşk şarabından] içmek suretiyle coşup taşsınlar.”

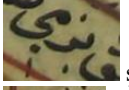
2 Gözlerin dil ırmasun hikmetlerüñden dâ’imâ¹³

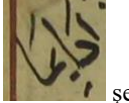
Cânımı kudretlerüñ seyrân¹⁴ [u] hayrân eylesün

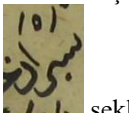
“[Ey sevgili!] Gönül senin hikmetlerinden asla gözlerini ayırmasın; senin kudretlerin [daima] canımı, hayranlıkla bakıp seyredecek bir hâlde bıraksın.”

3 Şevk-ile bülbülleri şâm [u] elhân iden

¹¹ Bu kelime, yazmada şeklinde yazılıdır.

¹² Bu kelime, yazmada şeklinde yazılıdır.

¹³ Bu kelime, yazmada şeklinde yazılıdır.

¹⁴ Bu kelime, yazmada şeklinde yazılıdır.

¹⁵ Bu kelimenin, aslında “seher” olup nüshada bu şekilde yanlış yazılmış olması ihtimal dâhilindedir.

Gülleri bād-ile açup tāze handān eylesün

“Bülbüllere/Âşıklara akşamları şevkle [feryatlar eşliğinde] nağmeler ettiren [Allah], gülleri/çiçekleri rüzgârın tesiriyle açarak terütaze güldürsün.”

4 Virmesün dil ‘âşık-ı şādık yalancı dil-bere

‘Ahdini gözler güzel(ler)le ‘ahd [ü] peymān eylesün

“Sadık âşık, yalancı sevgiliye gönül vermesin; o, sözünde duran güzellerle sözleşmeye gayret etsin.”

5 Karşuña geldi didüm **Didârî** didāruñ görüp

Didi gönlüm(i) açıla bir lahza seyrān eylesün

“Sevgiliye, Didârî’nin onun yüzünü görüp huzuruna geldiğini söylediğimde sevgili ‘[Yüzüme] bir anlık baksın da [bu bakmanın tesiriyle onda oluşacak perişanlığı zevkle izlemek suretiyle] gönlüm açılsın’ dedi.”

[V. GAZEL]

fe’îlâtün fe’îlâtün fe’îlâtün fe’îlün

[189^b] 1 Didüm emdür maña ol gonca dehānı azacuk

Didi şabr eyle iñen olma cānı azacuk¹⁶

“Sevgiliye ‘O gonca [gibi kapalı] ağzını azıcık öpmeme müsaade et.’ dedim. Sevgili ‘Gayet sabırlı ol; bu derece acele etme, tez canlı olma!’ dedi.”

2 Gonceden leblerinüñ sırrını şordum nite kim

Dimedî zerre kadar rāz-ı nihānı azaçuk

“[Ey sevgili!] Goncadan, senin dudaklarının sırrına dair bir şeyler söylemesini istedim; [ancak o,] bu gizli tutulan sırra dair bana zerre kadar, azıcık bir şey söylemedi.”

3 Baña dirsın söz[i] kim vahşet idersin yine āh

Gel e oran-ile söyle bu yalanı azacuk

“[Ey sevgili!] Ah ki bana [vuslata dair/eziyet ve sitemlerine son vereceğine dair] söz verip yakınlık göstermene rağmen yine [sözünü tutmaz ve] vahşilik göstererek ben âşığından uzak durursun.”

¹⁶ Bu mısraın vezninde problem vardır.

4 Yārini gözleye yārmendī-y-ilen tā ebedī

Vaşlatuñ dünyede çün devr [ü] zamānı azacuk

“[Sevgiliye] Dünyada kavuşabilmenin ve [onunla] konuşup görüşebilmenin imkân ve zamanı azıktır; [bu nedenle âşık,] sonsuza kadar sevgiliye kavuşabilmenin yollarını gözetip araştırmak ve vuslatı beklemek zorundadır.”

[190^a] 5 Kōmadum bir dem dāmen-i vaşlını elümden zīre¹⁷ hīç¹⁸

Görse Dīdārī gözüm bir dahı anı azaçuk

“[Ey] Dīdārī! Gözüm o sevgiliyi bir kez daha azıcık da olsa görse [keşke]! Zira ona kavuşma eteğinden bir an olsun hiç elimi çekmedim.”

[VI. GAZEL]

fā’ilātün fa’ilātün fā’ilātün fā’ilün

1 Güllerüñ bülbül dilinden dāstānı söylenür

Kuş dilince gōncenüñ rāz-ı dehānı söylenür

“Güllerin destanı bülbülün [feryatlar koparan niyaz dolu] diliyle anlatılır/âlemde şöhret bulur; goncanın [kapalı] ağzının sırrı kuş diliyle ortaya konur.”

2 Lezzet-i cāndur dehānı zikri ol şīrīn-femüñ

Her dehenden dem-be-dem¹⁹ vaşfı beyānı söylenür

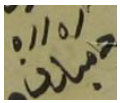
“O tatlı ağızlı sevgilinin ağzından bahsetmek [bile başlı başına] cana zevk verir; [bu nedenle] her ağızdan daima [o tatlı ağzın] vasıfları söylenir.”

3 Sevdügümden gayrı ol şāh-ı²⁰ cihāna n’eyledüm

Hışm ider görse beni bir bir dehānı söylenür

¹⁷ Bu kelime yazmada şeklinde yazılmıştır.

¹⁸ Bu mısraın vezninde problem vardır.

¹⁹ Bu birleşik zarf yazmada şeklinde yazılmıştır.

²⁰ Bu kelime yazmada şeklinde yazılmıştır.

“O, [güzellikte] cihanın sultanı olan sevgiliye, ona gönül vermekten başka ne yapmışım? [O sevgili] beni gördüğünde öfkelenir ve ağzı bir bir söylenmeye başlar.”

[190^b] 4 Luṭf-ile ‘âşıklara cānā vefālar eyle kim

Her kişinüñ dünyede devri zamānı söylenür

“Ey can [gibi aziz sevgili]! Âşıklara iyilikle muamele eyle ve vefalı davran! [Zira] dünyada her kişi yapıp ettikleriyle [, davranış ve muameleleriyle] anılır.”

5 Gördi²¹ bu **Dîdârî** luṭf ile kerem senden delim

Hîç düşmezsin dilinden her dem anı söylenür

“[Ey sevgili!] Bu Dîdârî [kulun] senden birçok iyilik ve cömertlik gördü. [Hâliyle] Her zaman Dîdârî'nin dilindesin; o her an seni anıp durmaktadır.”

[VII. GAZEL]

fâ'ilâtün fa'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1 Āh kim nā-ehle yārüm rāh-ı bāğın öğredür
N'eylerem gülzārına nā-dān ayağın öğredür

“Yazık ki sevgilim, ehliyetsiz âşıklarını [yani rakipleri] bahçesinin [yani cennet misali eşiğinin] yoluna kılavuzlar [yani onları kendine yaklaştırmak ister]; ne yapayım ki [sevgili,] [aşktan yana] cahil kimselerin ayaklarını kendi gül bahçesine (eşiğine) alıştırmakla meşguldür.”

2 Ğonca açıldıḡca bülbül zārın az az arturur
Ehl-i dildür kim gülüñ yab yab ḡulağın öğredür

“Gonca açılıp güle durduḡca [âşık] bülbül ağlama ve inlemelerini azar azar artırmaya başlar. [Bülbül,] gönül dilinden anlayan kalender biri olduğundan gülün kulağına usul usul kendi feryatlarını yönlendirmekte ve gülü bu yolla kendine ısındırmaktadır.”

[191^a] 3 Nā-ehle ašlā ḡader gülmmez²² bu meşeldür²³ düstum²⁴

²¹ Bu kelime yazmada şeklinde yazılıdır.

²² Bu kelimeyi “gelmez” şeklinde okumak da mümkündür.

Yig durur terk ağduğundan ol ki ağın öğredür

“[Ey] Dostum! ‘Ehliyetsiz kişiye talihi asla uğramaz/yaver olmaz.’ derler; [Kişinin,] kendisini hilelerine alıştıran [yani tuzaklarından haberdar olduğu] şeyleri terk etmesi ve onlara yönelmemesi daha iyidir.”

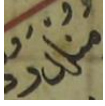
- 4 Pärelerse ğamzesiyle sîneñi²⁵ sâhîr gözi
Mest merdümdür ki ‘âşıkda bıçağın öğredür

“[Ey âşık! Sevgili,] büyüleyici gözlerinin süzgün bakışıyla senin sineni/gönlünü parça parça ederse [şaşılır mı?]; [zira o göz,] âşığa bıçağını çeken [yani bıçağıyla âşığa hücum eden/âşığın sinesinde bıçağını deneyen] sarhoş [bir] adamı andırır.”

- 5 Bülbülü zârını ol gül diñlemez **Dîdârî** âh
Gülşende küyünüñ her lahza bucağın öğredür²⁶

“[Ey] Dîdârî! Ah ki o gül [yüzlü sevgili], [âşık] bülbülünün ağlamalarını ve inlemelerini dinlemez; [bu gül yüzlü sevgili âşık bülbülüne] gül bahçesinde her an kendi eşiğinin [ancak] kenarını/kıyısını hayal ettirmekle meşguldür.”

[VIII. GAZEL]²⁷

²³ Bu kelime yazmada şeklinde yazılıdır.

²⁴ Bu mısradaki vezin problemi vardır.

²⁵ Bu kelime yazmada şeklinde yazılıdır.

²⁶ Bu mısradaki vezin problemi vardır. Mısranın başı “Gülşen-i küyünde” şeklinde olduğunda vezin problemi ortadan kalkmaktadır.

²⁷ Dîdârî’nin bu gazeli yazmasına vesile olan, Selîkî’ye ait zemin şiir şöyledir:

Tenümden oğlarıñ zañmından aqsa n’ola qan yir yir
Çiger hün olmuş idi yol bulup oldu revân yir yir

Şu taşlar kim baña urduñ qodum şahrâ-yı sînemde
Oğrıñ irişdüği menzilde olmağa nişân yir yir

Sirişküm yir qomadı cûlara şahrâ-yı ‘âlemde
Şikâyet itmege deryâya oldılar revân yir yir

Çemende lâleler şanmañ biten hâkinde ‘uşşâkuñ
Çıkar süz-ı derûnundan kıvıl yaşıl duhân yir yir

Hâf-ı sebz ü gül-i haddüñ ğamı beñzüm hazân itdi

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Ten-i vîrân̄da hecrüñle bükilmiş üstüñvân yir yir
Belâ tağıdur olmiş kařr-ı miñnetden nişân yir yir

“*[Ey sevgili!] Yıkılmış ten[im]de senden ayrı olmanın kederiyle yer yer bükülmüş vaziyetteki kemikler[im], [adeta] bir bela dağı oluşturmuş ve [bu görünümüyle] yer yer gam sarayına işaret etmektedir.*”

- 2 Degül dâğ-ı siyehle tâze tâze çâkler iy şeh
Kesilüp başlar aqdı sîne meydânında kan yir yir

“*Ey sultanım! Siyah yanık yarasıyla birlikte yeni yeni açılan ve işleyen yarıklar aslında sine meydanında kesilen başlardan ve bu başlardan dökülerek yer yer akıp [meydanın dört bir yanına] yayılan kandan ibarettir.*”

- 3 Zemîñüñ gök gök oldı cismi řurreñle degül süñbül
Kevâkib şanma cevruñden ağıardı âsumân yir yir

“*Yerde gördüklerini süñbül sanma; yeryüzünün bedeni, senin kıvrıcık saç lülelerinin cazibesinden/eziyetlerinden mor mor [yaralarla kaplı] bir görünümüdür [de sen onları süñbül zannedersin]. Gökte gördüklerini de yıldız zannetme; senin eziyet ve zulümlerinden gökyüzü yer yer [yanıp] ağıarmıştır [yani gökte benek benek yaralar açılmıştır da sen onları yıldız sanırsın].*”

- 4 Dem-â-dem cüş ider başr-i sirişküm âteş-i dilden
Buñarıdur anuñ tağlar başı üzre şuman yir yir

“*[Döktüğüm kanlı] gözyaşımın denizi, gönüldeki [aşk] ateşinin tesiriyle coşup kaynamaktadır. Dağların üzerinde yer yer seyreden/tüten duman, bu coşkun gözyaşı denizinin buharından başka bir şey değıldir.*”

- 5 Felekler şanma ey **Dîdârî** mehrü mâh-ı tâbından²⁸
Ėalâyık yanmasun diyü şurıldı âsumân yir yir

“*Ey Dîdârî! [Bu dokuz katlı] gökyüzü; güneş ve ayın işğından/hararetinden insanların zarar görüp yanmasını engellemek için*

Ger ölürsem bite Ėâkümde mîr-i ‘âşıkân yir yir

Yanup gök nâr-ı âhumdan kılpudur câbecâ ağker
Degül yıldızlar ey meh her gice olan ‘ayân yir yir

Bükildi kâmetüm Ėamdan belâ bezmine çeng oldı

Selîkî her kılum bir şavt ile eyler fiğân yir yir (Gıynaş, 2013, 1201-1202)

²⁸ Kamil Ali Gıynaş’ın tezinde bu mısra “Felekler şanma ey Dîdârî mehrü mâh-ı tabından” şeklinde olmakla birlikte, mahlastan sonraki kısmın “mihr ü mâh tâbından” olması daha uygun görünmektedir.

[böyle] kat kat perdeler hâlinde kurulmuştur. [Dolayısıyla bu koruyucu katmanları] felek zannetme!”

SONUÇ

Dîdârî'nin şiirlerini ihtiva eden şiir mecmualarının muhteviyatı ve bu mecmuaların derlenme tarihi, onun XV. yüzyılın ikinci yarısı ile XVI. yüzyılın ilk yarısı arasında ömür süren şairlerden biri olduğunu söylememize imkân vermektedir. Klasik Türk edebiyatı sahasındaki şairleri tanıtan mevcut tezkirelerin hiçbirinde Dîdârî'den bahsedilmemiş olması; onun, şiirlerini ve şairliğini tanıtabileceği edebî muhitlerle iletişim kurmaktan uzak durduğu veya bu muhitlere yaklaşma fırsatı yakalayamadığını düşündürmektedir. Onun 7 gazeline, bu gazellerin bulunduğu şiir mecmuasının sonunda yer verilmiş olması da şiirlerinin çok dikkat çekmediğine ve şiir çevrelerinde pek fazla tanınmadığına işaret eden bir bilgi olarak değerlendirilebilir.

Dîdârî'nin 7 gazeli dikkate alındığında onun, beyitlerini edebî sanatlarla süsleme konusunda çok çaba harcamadığı hemen fark edilmektedir. Bu noktada onun mevcut şiirlerinde

dikkat çekici ve orijinal hayallerin bulunmamasını da normal karşılamak gerekir. Bununla birlikte onun, şiir mecmuasındaki 7 gazeline başvurmadığı hüsnütalil sanatına, Selîkî'nin gazeline nazire olarak yazdığı gazeline -muhtemelen zemin şiirdeki hüsnütalil sanatlarını takip ederek- örnekler (feleklerin, güneş ve ayın ışığından/hararetinden insanların zarar görüp yanmasını engellemek üzere kat kat kurulmuş perdeler olarak tanıtılması gibi) sunduğu görülmektedir.

Dîdârî'nin; bu çalışmada tanıtımı yapılan tüm gazellerini âşıkane bir edayla kaleme aldığı ve bu gazelerde deyimlerle renklendirilmiş oldukça yalın, açık, akıcı, rahat ve samimi bir söyleyişle anlatımına samimi bir hava kazandırmaya gayret ettiği tespit edilmiştir. Dîdârî'ye ait şiirlerin, bu gazellerden ibaret olduğunu söylemek elbette mümkün değildir. Şiir mecmuaları üzerinde yapılacak tarama çalışmalarının, Dîdârî'nin edebî kişiliğini daha detaylı görebilmemizi sağlayacak başka şiirleriyle bizleri tanıştıracığını unutmamak gerekir.

KAYNAKÇA

Alıcı, Lütfi. "Klâsik Türk Edebiyatında Mürâca'a Şiirler". *İlmî Araştırmalar: Dil, Edebiyat, Tarih İncelemeleri* 14, İstanbul 2002: 1-15. <http://acikerisim.fsm.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11352/1315/Al%c4%b1c%c4%b1.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [Erişim Tarihi: 23.10.2020].

Gerçek, İsmail. *Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Başlıklar Bölümü 5879 Numarada Kayıtlı Mecmû'a-i Eş'âr (98a-192a)*. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, 2015, 136 s. [https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp.405538%20\(1\).pdf](https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp.405538%20(1).pdf) [Erişim Tarihi: 26.10.2020].

Gıynaş, Kamil Ali. *Pervâne Bey Mecmuası (İnceleme-Metin)*. Doktora Tezi. Yozgat: Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, 2013, 5197 s. [https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp.337754%20\(1\).pdf](https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp.337754%20(1).pdf) [Erişim Tarihi: 13.11.2020].

Kaplan, Yunus. "Dîdârî". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, 2015. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/didari-mdbir> [Erişim Tarihi: 12.10.2020].

Köksal, M. Fatih. *Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori*. İstanbul: Kesit Yayınları, 2012.

____ . “Selîkî” . *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, 2013. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/seliki> [Erişim Tarihi: 18.10.2020].

Mecmû'a-i Eş'âr. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi Yazma Bağışlar 5879, 191 varak.

Saraç, Mehmet A. Yekta (haz.). *Emrî Dîvânı*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, [t.y.]. e-kitap: <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/10607,emridivanipdf.pdf?0> [Erişim Tarihi: 24.10.2020].

Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Yazma Bağışlar 5879, 187^b-188^a

Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Yazma Bağışlar 5879, 190^b-191^a